

Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Kübra Quliyevanın təqdim olunan "Nizami Gəncəvinin söz xəzinəsindən: "Xəmsə" də işlənmiş kosmonimlər" monoqrafiyasında Nizaminin əsərlərində işlənmiş kosmonimlər ilk dəfə olaraq, dilçilik elminin predmeti kimi, sistem halında tədqiqata cəlb olunmuşdur.

Nizami Gəncəvi farsdilli Azərbaycan poeziyasının klassiki, orta əsrlər Şərfinin ən böyük şairlərindən biri, fars dili epik ədəbiyyatın ən böyük romantik şairi, poeziyaya danışq dili və realizm gətirmiş sənətkardır.

Bütün dünyanın "Gəncəli dahi" kimi tanıdığı Nizaminin yaradıcılığı bir də ona görə global hadisədir ki, Azərbaycan şairinin irsində təkcə Şərq ədəbi-mədəni dəyərləri də öz kamil sintezini tapmışdır. Əslində, Nizami yaradıcılığını tam mənası ilə klassik dövrün yeni mərhələsi kimi qiymətləndirmək olar. Çünki məhz Nizaminin yüksək humanist fikirlərində orta əsrlərin mistikasından oyanıb sağlam və ayıq təfəkkürlə hadisə və predmetlərə, insana, cəmiyyət həyatının məna və mahiyyətinə məntiqi yanaşma tərzinin şahidi olur.

fələrində, "Kitab üçün üzr" bölməsində özünün də Şir bürcündən olduğunu qeyd edərək yazır:

*Fələk yaradırkən deyib mənə "şir",
Lakin bu vücudum bir yun heykəldir.
Deyiləm düşmənlə vuruşan şirdən,
Yetər ki, özümlə döyüşürəm mən.*

Bu misralar müəllifin həm nücum elminə bələd olduğunu, həm də inandığını göstərir.

Qeyd edək ki, şir bürcü günəş bürcüdür və burada dahi Nizami də özünü Şərq aləmində poeziyanın Günəşi və şiri, yeni şahı sayır.

Bütün Şərq və Qərb aləmində olduğu kimi, Nizami Gəncəvi də əsərlərində 7 planet və 12 bürcdən danışır:

*Kəyan padşahları xoş tale ilə,
Almış on iki rüx, həftəxan ələ.*

Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Kübra Quliyevanın təqdim olunan "Nizami Gəncəvinin söz xəzinəsindən: "Xəmsə" də işlənmiş kosmonimlər" monoqrafiyasında Nizaminin əsərlərində işlənmiş kosmonimlər ilk dəfə olaraq, dilçilik elminin predmeti kimi, sistem halında tədqiqata cəlb olunmuşdur.

Nizami Gəncəvi farsdilli Azərbaycan poeziyasının klassiki, orta əsrlər Şərfinin ən böyük şairlərindən biri, fars dili epik ədəbiyyatın ən böyük romantik şairi, poeziyaya danışq dili və realizm gətirmiş sənətkardır.

Bütün dünyanın "Gəncəli dahi" kimi tanıdığı Nizaminin yaradıcılığı bir də ona görə global hadisədir ki, Azərbaycan şairinin irsində təkcə Şərq ədəbi-mədəni dəyərləri də öz kamil sintezini tapmışdır. Əslində, Nizami yaradıcılığını tam mənası ilə klassik dövrün yeni mərhələsi kimi qiymətləndirmək olar. Çünki məhz Nizaminin yüksək humanist fikirlərində orta əsrlərin mistikasından oyanıb sağlam və ayıq təfəkkürlə hadisə və predmetlərə, insana, cəmiyyət həyatının məna və mahiyyə-

KÜBRANIN YENİ KİTABI

Dahi sənətkar Nizaminin yaşayıb-yaratdığı dövr Azərbaycan mədəniyyətinin, Azərbaycan ədəbiyyatının qızıl dövrü olmuşdur. XX əsrdə Azərbaycan ədəbiyyatı son dərəcə yüksəlmişdi. Bu dövrdə Əbül-Üla Gəncəvi, Əfzələddin Xaqani, Fələki Şirvani, Məhsəti Gəncəvi, Qivami-Mütərrizi, Mücirəddin Beyləqani kimi böyük şairlər, o dövr ədəbiyyatımızın ən yüksək abidələrini yaradan Nizami Gəncəvi kimi dahi sənətkarlar yetişmişdir.

Məsələn, Nizami Gəncəvi ulduzşünaslıq elmi haqqında da məlumat verir və insan taleyinin kainatla, planet və ünsürlərlə bağlı olduğunu göstərir. "Xosrov və Şirin" əsərində Xosrovun Şirini çeşmədə görməsini taleyin qisməti ilə bağlayır. Misallara baxaq:
*Agah deyildi ki, o qara gecə və Ay,
Qəfil gəlib onun bürcünə çıxacaqdır.
Çox məşuq var ki, sərxoş qapıya gələr,
Gözündə pərdə olar, başında yuxu.
Bəzən (udamın) bəxti yolunun üstünə çıxar,
Adam agah olmadığı üçün yolu çəşar.*

*Dedi: hər gecə onu Ay kimi görürsənmi?
Dedi: bəli, yuxum gələn kimi-yuxu hanı?*

Süheyl, Nizaminin parlaqlığı və ağ rəngi bildiren məcazlarından biridir. "Sirlər Xəzinəsi"ndə "İkinci xəlvət gecenin vəsfi" hissəsində şair səmada Sirius ulduzundan sonra ikinci parlaq ulduz olan Süheylin nurunu və ağ işıq saçmasını təsvir edir:

*Süheylin ayağı ədim kimi ağ allərlə,
Yetim dürlərin başına ləl tükürdü.*

Və yaxud Nizami Gəncəvi elə "Xosrov və Şirin" poemasının ilk səhi-

tinə məntiqi yanaşma tərzinin şahidi olur.

Dahi sənətkar Nizaminin yaşayıb-yaratdığı dövr Azərbaycan mədəniyyətinin, Azərbaycan ədəbiyyatının qızıl dövrü olmuşdur. XX əsrdə Azərbaycan ədəbiyyatı son dərəcə yüksəlmişdi. Bu dövrdə Əbül-Üla Gəncəvi, Əfzələddin Xaqani, Fələki Şirvani, Məhsəti Gəncəvi, Qivami-Mütərrizi, Mücirəddin Beyləqani kimi böyük şairlər, o dövr ədəbiyyatımızın ən yüksək abidələrini yaradan Nizami Gəncəvi kimi dahi sənətkarlar yetişmişdir.

Nizaminin poeziyası sonrakı əsrlərdə Əmir Xosrov Dəhləvi, Hafiz Şirazi, Mövlana Cəlaləddin Rumi, Sədi Şirazi, Əbdürrəhman Cami, Məhəmməd Füzuli kimi yüzlərlə böyük sənətkarların yaradıcılığına təsir göstərmiş, İran, Azərbaycan, Əfqanıstan, Hindistan, Pakistan, Tacikistan, Türkiyə, Özbəkistan və s. ölkələrin mədəniyyətlərinin formalaşmasında rol oynamışdır.

Nizaminin poeziyası sonrakı əsrlərdə Əmir Xosrov Dəhləvi, Hafiz Şirazi, Mövlana Cəlaləddin Rumi, Sədi Şirazi, Əbdürrəhman Cami, Məhəmməd Füzuli kimi yüzlərlə böyük sənətkarların yaradıcılığına təsir göstərmiş, İran, Azərbaycan, Əfqanıstan, Hindistan, Pakistan, Tacikistan, Türkiyə, Özbəkistan və s. ölkələrin mədəniyyətlərinin formalaşmasında rol oynamışdır.

Elçin MURADXANLI,
dosent